

In januari 2015 vond archeologisch onderzoek plaats bij het uitgraven van een bouwput op het perceel Hoogstraat 7. Op basis van historische kaarten kan worden gesteld dat het perceel in ieder geval vanaf de tweede helft van de 16de eeuw was bewoond. Alleen de bovenste 60 tot 100 cm vanaf het maaiveld is onderzocht. Op het perceel lag onder de bouwvoor een afbraaklaag met veel puin- en mortelbrokken van ongeveer 1 meter dik, ontstaan bij de afbraak van het pand dat hier heeft gestaan. Een langwerpige uitbraakspoor langs de zuidelijke perceelsgrens geeft waarschijnlijk de locatie van een zijgevel van het pand aan. Op basis van vondsten uit de afbraaklaag kan de sloop van het pand begin 19de eeuw worden gedateerd. Op de kadastrale kaart uit 1823 hoort het terrein bij een pand aan de Breedstraat en stond binnen het plangebied een klein bijgebouw. Uit het archeologisch onderzoek blijkt dat bij de sloop van het pand ook het ondergrondse muurwerk, bijvoorbeeld funderingen en kelders, zijn weggebroken. In Enkhuizen is dit een bekend fenomeen. In de stad bestond in de 18de en de eerste helft van de 19de eeuw een levendige handel in afbraakpuin. Het stadsbestuur vaardigde aan het begin van de 19de eeuw diverse keuren uit waarin het slopen van ondergrondse structuren als funderingen, kelders en putten werd verboden. Hieruit blijkt dat ondergrondse sloop een veel voorkomend fenomeen was. Houten funderingen onder de muren en kelders bleven bij de sloop wel in de grond zitten. Dit hout was vaak lastig te verwijderen en bezat bovendien geen economische waarde. Een voorbeeld van een opgraving met veel houten funderingen is het onderzoek dat in 2016 aan de Lange Tuinstraat is uitgevoerd. Hier bleek vrijwel al het muurwerk uit de bodem te zijn verwijderd, inclusief de waterkelders achter de huizen. De houten funderingen, bestaande uit liggers, palen en planken, zaten nog wel in de grond. De keramiek van de opgraving vormt een interessant vondstcomplex. Het materiaal is waarschijnlijk gedurende de eerste helft van de 19de eeuw op het perceel gestort. Het is erg fragmentarisch en is kennelijk over een groot oppervlak verspreid geraakt. Het gaat niet om stadsafval dat van elders is aangevoerd. De scherven zijn deels met haardas op het perceel gestort.

Bij de keramiek vallen twee zaken op, die in tegenspraak met elkaar lijken te zijn. In de eerste plaats zien we veel gewoon en goedkoop gebruiks aardewerk, zoals die gangbaar was eind 18de en begin 19de eeuw, zoals voorwerpen uit Bergen op Zoom, Friesland en Duitsland. Hieronder bevinden zich geen dure stukken. Een aantal vormen wijst zelfs op armoedige eigenaren. Twee eenvoudige borden van Delfts blauw en twee zeer gewone voorwerpen van roodbakend aardewerk zijn namelijk gekraamd. Het krammen van aardewerk was voor de eigenaren kennelijk goedkoper dan nieuw kopen. We weten dat in een stad als Enkhuizen in de 18de en 19de eeuw porseleinkrammers actief waren. Een van hen was Abraham Salomon van Gelder, die in 1755 in Enkhuizen was geboren en in 1828 in Hoorn overleed. Ook zijn schoonzoon Meijer Abraham Friederstadt was als porseleinkrammer werkzaam. Zo af en toe komen we scherven van gekramde stukken bij opgravingen tegen, maar vier stuks op één erf

is opvallend. In de tweede plaats valt het zeer hoge aandeel Aziatisch porselein en Nederlandse faïence op. De faïence dateert uit de 18de eeuw en is voor zover valt te beoordelen gemaakt in Delft. Bij het Aziatisch porselein dateert een deel van de vondsten uit de 17de eeuw. Hieronder bevinden zich

opvallende stukken zoals een scherf van een zeer groot bord en scherven van een zeer grote klapmuts, beide van kraakporselein. Deze stukken waren in de eerste helft van de 17de eeuw de allerduurste en beste kwaliteit kraakporselein dat was te verkrijgen. Verder zijn diverse borden, klapmutsen en een kop van kraakporselein aanwezig (totaal elf stuks). Daarnaast zijn een vaas en twee grote kommen (overgangsporselein of Kangxi) uit de 17de eeuw aanwezig, die ook tot de duurste porselein in die tijd behoren. De meeste overige porselein is te rekenen tot het Kangxi- en Qianlong-porselein uit de late 17de en 18de eeuw. Het gaat vooral om borden van normaal formaat en daarnaast enkele kopjes en minimaal twee schoteltjes. Al dit porselein was antiek toen het werd weggegooid.

De vraag is nu hoe deze twee constatering met elkaar zijn te rijmen. Mogelijk is de verklaring te vinden in het beroep van de bewoner van het pand aan de Breedstraat. In de eerste helft van de 19de eeuw was dit Albert Uilham. Hij was actief als aannemer en handelaar, onder andere in sloopmateriaal van afgebroken panden. Wellicht handelde hij ook in boedels, waarin zich ongetwijfeld veel Delftse faïence en Aziatisch porselein bevond, maar ook goedkope voorwerpen. Afgekeurde stukken belandden wellicht als afval op zijn erf. Aziatisch porselein was in de 19de eeuw nog altijd zeer gewaardeerd, maar was niet meer zo waardevol als het geval was toen het als nieuw was aangeschaft. De Hollandse markt was overspoeld met miljoenen stuks porselein. In

de loop van de 18de eeuw was voor tafelen theeserviezen Europees porselein en industrieel aardewerk op de markt verkrijgbaar. Dit nieuwe product werd snel populair. Het Aziatische porselein werd uitsluitend een sier- en verzamelobject. In Hollandse kranten uit de 18de eeuw komen regelmatig aankondigingen van boedelverkoppen met veel (antiek) Chinees porselein voor. Kennelijk was er handel in antieke stukken. Interessant in dit verband is dat al in 1875 door duikers de lading Chinees porselein uit een schip werd geborgen, dat bij Gotenburg (Zweden) in 1712 was gezonken. Het porselein werd verkocht en bracht veel geld op. Dit opmerkelijke bericht verscheen in diverse kranten in Nederland, waaronder in de Enkhuizer Courant. Sindsdien zijn tot de dag van vandaag vele scheepswrakken vanwege de ladingen porselein geborgen. De belangstelling voor porselein is dus altijd blijven bestaan. In de eerste helft van de 19de eeuw moet in Enkhuizen antiek porselein overvloedig aanwezig zijn geweest. Het stond als antieke voorwerpen bij mensen thuis of was tweedehands verkrijgbaar. Oud Chinees porselein is in deze tijd in Enkhuizen geen teken van welstand. We zien in 19de-eeuwse complexen regelmatig antieke stukken. Tot nu toe is weinig aandacht uitgegaan naar de archeologie van deze periode in Enkhuizen. Bij een opgraving aan de Vijzelstraat in 2010 viel de hoeveelheid Chinees porselein in de bovenste lagen op, die hier in de 19de eeuw in de bodem moet zijn beland. Ook bij de Noorderhavendijk valt het hoge aandeel porselein bij een vondstcomplex met materiaal uit de periode 1750-1840 op. In een in de 19de eeuw gedempte waterput in een pand aan de Westerstraat is in 2011 een compleet kraakporseleinen bord gevonden, samen met nog enkele andere stuks porselein. Bij een opgraving aan de Havenweg in 2015 is tussen afbraakpuin veel porselein aangetroffen, waaronder een compleet bordje van kraakporselein. Deze afbraaklaag wordt geplaatst rond 1800. Het interessante aan dit soort relatief late vondstcomplexen is dat deze een beeld geven van de porselein die in Enkhuizen in de 17de eeuw in omloop was. Vondstcomplexen uit de 17de eeuw zijn wat dat betreft onvolledig want men was zuinig op het kraakporselein waardoor dit duidelijk ondervertegenwoordigd is bij het afval. De merkwaardige situatie doet zich dus voor dat 19de-eeuwse complexen van groot belang zijn voor het beeld van het porselein in de 17de eeuw.